

Kurgu Dergisi
S: 15, 119-133, 1998

PORNOGRAFINİN SİNEMA VE KADIN ÜZERİNDEKİ YANSIMASI

Arş.Gör. S.Serhat SERTER*

ÖZET

Pornografi kavramını tanımlamak çoğu zaman bazı zorlukları da beraberinde getirir. Bu, sinemada da benzer durumlara neden olur. Çalışmada öncelikle erotik ve pornografik film karşıtlıkları kurularak, bu kavramlar açıklanmaya çalışılmış ve pornografiye olan yaklaşımlar temel alınarak filmlerdeki pornografinin “şiddet”, “röntgencilik” ve “fetişizm” kavramları ile olan ilişkisi irdelenmiştir. Araştırmacı, sonuçta, pornografi ve sunumlarına karşı önyargısız bir şekilde yaklaşılması gerektiğini savunmaktadır.

Cinsellik, hem toplumumuzda hem de diğer toplumlarda çok rahat bir şekilde açığa vurulmuş bir kavram değildir. O, her zaman varolmuştur ama, bazı sınırlamaları da her zaman zorunlu tutmuştur. Cinselliği doğal doğrultusundan çıkarıp bastırdığımız ya da kısıtladığımız zaman farklı yerlerden akmaya başlar ve bu akışı kontrol altına almak çok zordur.

Toplumda yalnızca, cinsellik hakkında konuşmak değil, aynı zamanda cinselliği açıklayan ve anlatan belirgin tanımların varlığı da yasaklanmıştır. Ama cinsellik bu tip kısıtlamalarla önüne geçilebilecek birşey değildir. Örneğin cinselliğin en sıkı şekilde denetlendiği Osmanlı Harem’ini ele alalım. Küçük yaşlarda hadım edilmiş haremağaları, haremın labirenti andıran koridorlarında yaşamları pahasına da olsa çeşitli yöntemlerle cariye ya da gözdelerle ilişkiye girmişlerdir. Osmanlı

* Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi

zihniyeti işi kökünden hallettiğini zannederken bir başka tuzağa, hem de en acımasızına düştüğünün farkına bile varamamış ya da görmezden gelmiştir (1).

Cinselliğin dışavurulması toplumda kısıtlanınca ve cinsellik toplumda konuşulması “ayıp” ya da “yasak” bir kavram olunca, ilişkilerin çarpıklığı, sevimsizliği yalnızca kapalı kapılar ardında kalmaz, kendisini çeşitli yollarla dışavurma yolunu arar. İşte, pornografinin ortaya çıkmasının asıl nedeni de budur.

Ellis, pornografinin bazı yasaklanmış simgeleri üretmek ve onları pazarlamak amacıyla geliştiğini söyler. Uzmanlar pornografiyi, gelişmekte olan porno endüstrisinin doğasından itibaren başlayan bir çeşit sunum, bir simge olarak görür. Bazıları da, pornografiyi anlamların yasaklanmış alanı olarak tanımlar (2).

Pornografinin kesin ve doğru bir tanımını yapmak zordur. Bunu yapmanın en güvenilir yolu, “Erotik Film” in tanımını yapmak ve onun pornografik filmlerle olan farkını açıklamaktır.

EROTİK VE PORNOGRAFİK FİLM

Erotik film, western ya da gangster filmi gibi değişmez kuralları ve tekrar karşımıza çıkan klişeleri olan bir janr değildir. Erotik film, mesajını iletebilmek için komediden gerilime kadar akla gelebilecek her değişik anlatım biçimini kullanır.

Ama eğer bir tanım yapmak gerekirse şöyle denebilir : Erotik film, maddileştirilmiş göstergenin bilinçdışından gelerek bilince tırmandığı, başka bir deyişle, erotik göstergenin, örtük bir bilinçaltı durumundan, ben buradayım bilinciyle ortaya çıktığı filmdir (3).

Erotik film çıplaklığın, cinsel ilişkinin, erotik serüven ve sapkınlıkların oluşturduğu bir kompozisyondur. Erotik film, erotiği gerçekten özgür kılacak bir tasarım, ütopya ya da kurtuluş projeleri üretmez; cinsel fantezilerimizi erotik tasarımlar oluşturmaya yönlendirmez, tersine sadece gösterir. Erotik filmlerin görevi mevcut

- 1 B. Evren (1997, 9 Haziran). “Bir Bilette İki Porno”. *Radikal Gazetesi*. s.22.
- 2 J. Ellis (1992). “On Pornography”. *The Sexual Subject: A Screen Reader in Sexuality*. London: Routledge, s.147.
- 3 B. Roloff & G. Seeblen (1996). *Erotik Sinema*. İstanbul: Alan Yayıncılık, s.9.

statükoyu korumak değildir. Statükoyu koruma görevini tam olarak yüklenmiş film ise, bu bağlamda “porno”(seks) filmidir.

Pornografik filmler, aslında bir bütün olarak hiç de “erotik” olmayan bir etki yapan ve asıl dertleri, çıplaklık tabusunun yıkılması biçiminde özetlenebilecek çıplak-beden kültürü filmleridir. İlginç bir mistik hava taşıyan bu filmler çoğunlukla, insanı herhangi bir şekilde cinsellik üzerine düşündürebilecek, cinsellik ile ilişkili uzak ya da yakın en küçük ayrıntıyı değerlendirmemize destek verebilecek unsurlara yer vermez(4).

Pornografik filmlerde, sahte bir felsefi söylem ya da sahte bir tanrıbilimsel söylem, cinselliğin sergilenmesinin bir aracı konumundadır. Erotik filmin tam tersine, pornografik filmlerde cinsellik bir tür çaresizliğin ve umutsuzluğun adı olup çıkmıştır. Bu filmlerde cinsellik, modern insanın boşluğunun, Tanrı’ya olan uzaklığının bir parçasıdır. İnsan, içinde Tanrı’nın olmadığı, ama boşluğunun hissedildiği bir alanda yalnız ve çaresizdir. Bu durumdaki bir insanı, artık cinsellik de kurtaramaz..

Erotik bir film güzel, içten ve dostça olduğu yerde bile, hazzın yaratıcısı değil göstericisidir, gösterilmiş hazdır veya hatta yetersizliklerin, acıların da gösterilmesidir. Fakat, içerdiği felsefi boyutlar ne olursa olsun pornografik filmlerin verdiği mesaj, filmlerde çıplak bir bedenin, hatta apaçık bir cinsel birleşme sahnesinin gösterilerek, film boyunca inatla, seksin iyice iflah olmaz, çürük, hastamsı bir ilişki olduğunu vurgulamaktır(5).

Pornografik filmlerde yapay karakterler, yapay bir olay örgüsü ve rastgele seçilmiş mekanlar yer alır. Çünkü bu filmlerde temel amaç, izleyiciye cinselliği ve her tür cinsel ilişkiyi en ince ayrıntısıyla yalnızca sunmaktır. Bir filmde olması gereken diğer anlatım özelliklerinin pek bir önemi yoktur. Fakat erotik film cinselliği, belli bir olay örgüsü içinde, belli karakterler kullanarak ve bir öykü çerçevesinde sunar izleyiciye. Bana göre, erotik ve pornografik film arasındaki en temel fark budur.

4 A.g.k., s.295.

5 A.g.k., s.297.

PORNOGRAFIYE OLAN TEMEL YAKLAŞIMLAR

Pornografik filmlerde cinselliğin somut, açık-seçik gösterilmesine karşı toplumsal kesimlerden gelen itirazlar sonucu ortaya çıkan başlıca 3 yaklaşım vardır. Bu yaklaşımların hepsi, pornografiyi farklı birer nesne olarak tanımlar. Bu yaklaşımlar, sunum tiplerini pornografik olarak sınıflandıran tanımlar üretirler ve sunumun sosyal etkisi ile görevi konusunda tartışmalar yaratırlar. Bütün bu yaklaşımlar arasındaki genel toplumsal kabul-görülük, pornografi endüstrisinin günümüzdeki halini yaratmıştır. Şimdi, bu 3 temel yaklaşımı ele alalım.

Işık Festivali

Ellis'in Longford Raporu 'ndan esinlendiği isimle Işık Festivali denilen bu yaklaşım, Batı toplumlarındaki kilisenin ve devlet kurumunun tepkisini oluşturan muhafazakar yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre, sinemada cinselliğin gösterilmesi tıpkı sosyal hayatta olduğu gibi önlenmeli ve o, tabuların örttüğü bir alan olarak korunmalıdır. Aksi durumda bu yaklaşım kendisini "aklaki bir çöküntünün" tehditi altında hissedecektir(6).

Bu tutucu kanadın yaklaşımına göre, pornografik sunumlar, insanın cinsel pratiğini doğal olmayan biçimde zorlar ve çarpıtırlar. Pornografik sunumların amacı, sadece izleyiciyi vahşete kışkırtmaktır. Bu yüzden pornografi, nerede olursa olsun mümkün olduğunca yasaklanmalı ve kesinlikle çocuklardan uzak tutulmalıdır.

Dinsel söylemin, daha doğrusu din kurumlarının ve burada temellenen ahlaki yaklaşımın, pornografik sunumlara karşı çıkışını bu kurumlaşmanın tarihine bakıp anlamak mümkündür. Ne var ki, dinsel ve aklaki yaklaşımlar, akla dayalı bir eleştiriye kapalı oldukları için onlarla tartışmanın, onları çürütmeye çalışmanın da bir anlamı yoktur.

Feminist Yaklaşım

İkinci yaklaşım, her ne kadar pornografiye bakış açısı farklı olsa da, kendisini muhafazakar yaklaşımla ilişkili bulan Feminist Yaklaşım 'dır. Feminist yaklaşım özellikle dışının, kadının onur ve haysiyetini korumayı argümanının temeline yerleştirmiş modernist yaklaşımdır. Cinselliğin bir sömürü metasına dönüştürüldüğünü ileri süren bu yaklaşım pornografiyi,

6 J. Ellis. A.g.k., s.149.

toplumsal özelliklerinden yoksun bırakılmış cinsel aktiviteler olarak tanımlar.

Birçok feminist pornografiyi, cinsler arasındaki genel “nefret” in bir ürünü olarak tanımlar. Bu yaklaşıma göre erkekler pornografinin “öznesi” dir ve pornografi onların zevki için üretilir. Kadınlar ise, pornografinin “nesnesi” dir ve birer seks objesi olmak için küçültülmüşlerdir. Toplumdaki cinsellik ve onun sunumları erkekler tarafından pazarlanmaktadır, kadınlar ise onların kurbanlarıdır. Cinsiyetler arasındaki nefreti temel alan bu yaklaşıma göre, her sunum pornografik bir özellik taşır. Çünkü erkek zevki kadını cinsel bir obje olarak görmeyi ister (7).

Feministlerin pornografiye olan yaklaşımı, kanunlara ve geleneksel ahlaki düşüncelere güvenmez. Çünkü toplumda kabul gören en etkin sunum tipleri, kadınları erkeklerin cinsel aktivitelerinin bir nesnesiymiş gibi sunar. Kadınların cinselliğinin erkek zevki için üretilmiş bir “ürün” olduğunu düşünen feminist yaklaşım, bu yüzden kadınları bu tipte gösteren tanımlara ve sunumlara karşı çıkar.

Williams Raporu

Pornografinin sunumuna, her türlü canlandırma ve anlatım biçimine karşı çıkan üçüncü yaklaşım ise, John Ellis’in Williams Raporu diye adlandırdığı liberal yaklaşımdır. Bu yaklaşım, modern Batı kültürünün izin verdiği sunum yollarının sadece ve sadece psikanalitik anlamda kaydırma ve bastırmayı daha da sağlam, daha da dirençli hale getirdiğini söyler.

Bu yaklaşım, “mahrem” ve “namahrem” arasındaki ayrımı çok kesin bir şekilde yapmıştır. Feminist ve muhafazakar yaklaşım bu iki kavramı birlikte algıyordu ve ikisi arasında bir ilişki kuruyordu. Oysa bu yaklaşıma göre bu iki kavram birbirinden çok farklıydı, çünkü her ikisi de değişik özgürlük kavramları içeriyordu. Yani, Williams Raporu denilen bu yaklaşımın en önemli özelliği, bireylerin genel olarak toplum içinde diğer bireylerle olan ilişkilerine bir limit getirmesi ve böylece onların haklarını koruma altına almasıydı.

Williams Raporu, pornografik filmlerin izleyicileri vahşete yönlendirdiğini düşündüğü için, film sansür kurulunun özellikle çocukları korumak amacıyla bu tarz filmleri, içerdikleri pornografik sunumlara göre gruplamasını sağladı. Böylece British Board of Film Censors filmlere P, PG, XR, X gibi sertifikalar verdi (8).

Bu yaklaşıma göre sinema çok kuvvetli bir araçtır. Öyle ki; yakın çekimler, hızlı kesmeler, inanılmaz makyajlar ve özel efektler ile etkili bir müzik geniş perdede bir araya gelince, ortaya başka hiçbir kitle iletişim aracının yaratamayacağı bir etki çıkmaktadır. Böylece biz izleyiciler, filmlerde gördüğümüz şeylerden hangisinin gerçek hangisinin ise fantazyaya olduğunu ayırmakta zorluk çekeriz.

PORNOGRAFİ KURUMU

Muhafazakarlar, feministler ve liberaller kendi pornografi görüşleri doğrultusunda değişik tanımlar yapmışlar ve değişik açılardan pornografiye yaklaşmışlardır. Bu yaklaşımların hepsi de birbirinden farklıydı ve kendi içlerinde çatışıyordu. Varolan bu üç yaklaşım günümüzde yapılan “yasal müstehcenlik” tanımıyla birleşince ortaya belirli bir endüstri çıkmış oldu. Bu endüstri ise Pornografi Kurumu idi.

İngiltere’de genel kurallar çerçevesinde pornografik olarak tanımlanan kavramlar şunlardır :

- Erkek ve kadınların genital organlarının (göğüsler hariç) gösterilmesi.
- Açık bir şekilde canlandırılan veya gösterilen cinsel ilişki.
- Vahşet ve iğrençlik içeren seks sahneleri (9).

Genel amaçları, izleyicinin cinsel zevklerini tatmin etmek olan sunumlar da bu sınıflamaya girer. Ama son yıllarda ortaya çıkan ve pin-up denilen (çıplak kadın vücudunun sanatsal fotoğrafı) sunumlar pornografik olarak nitelendirilmez. Çünkü bunlara, artık hemen hergün gazetelerde rastlanılmaktadır.

8 A.g.k., s.155.

9 A.g.k., s.156.

Pornografide yapılan başka bir sınıflama da, temeli Amerika olan Hard-core ve Soft-core pornografidir. Bu terimler sunum sırasında oluşan, meydana gelen gerçek veya canlandırılmış seks sahnelerini kapsar, özel bir anlamı yoktur. Soft-core pornografi halka açık sinemalarda gösterilen filmler ve bayilerde satılan magazinlerdir. Fakat hard-core pornografi sadece el altından, kaçak olarak pazarlanır. Soft-core pornografide eşcinsel ve lezbiyen ilişkiler bulunurken, vahşet ve iğrençlik içeren sahnelere yer verilmez. Fakat hard-core pornografide hayvanlar ve cisimlerle cinsel ilişkiyi de içeren en vahşi, iğrenç, sadist ve mazohist özellikler taşıyan akla gelebilecek her türlü sahneye bolca yer verilir.

Genellikle pornografiye dışarıdan bir şüphe ile bakılır. Pornografi kurumu da kendisini ifade etmek için bu şüphenin çağrıştırdığı şeyleri sömürür. Bu nedenle pornografik magazinlerin kapağında veya filmlerin afişinde her zaman çıplak veya yarı-çıplak bir kadın bulunur. Böylece izleyicide bunların içeriklerinden önce çağrışımları meydana gelir. Buradan da anlaşılır ki, pornografi kurumu kendini asla pornografik olarak tanımlamaz. Bu, ona dışarıdan atfedilen bir terimdir.

Pornografi kurumu, her biri kendine ait farklı pazarlama ve yayılma sürecine sahip uygulamalardan oluşur. Örneğin, sadece soft-core porno film gösteren sinemalar veya her türlü seks materyalini bulabileceğiniz, her türlü porno filmi izleyebileceğiniz “özel kulüpler” bulunmaktadır. Bunun yanında, gelişen video pazarı da bu alana her türlü malzemeyi temin ederken, aylık ortalama tirajları 150.000-250.000 arası olan ve sadece özel dükkanlarda poşet içinde satılan pornografik magazinler de pazara büyük kar sağlarlar.

Fakat burada unutulmaması gereken ve asıl önemli olan şey, tüm bu pornografik uygulamaların ve sunumların içinde yoğun bir “şiddet” ögesinin varolması ve bunun insanları hiç de olumlu etkilemediğidir.

PORNOGRAFİK SUNUMLARDA YER ALAN ŞİDDET

Pornografi ve şiddetin gösterildiği yayınların artması, bugün yaşadığımız toplum içinde giderek çoğalan bir sorunsalı oluşturmaktadır. Pornografi ilk önce, büyük kentlerdeki “saygın” semtlerin dükkanlarını ve eğlence merkezlerini istila etmiş, daha sonra da film ve video sayesinde evlerimize kadar girmiştir.

Pornografi, kitle iletişiminin pazarındaki değişmelerden dolayı önce, sadece “müstehcen” ya da “erotik” olmayı aşarak pornografik bir nitelik almış, sonra da şiddet ile cinselliği birleştiren çok daha kapsamlı bir pornografi türü olan “sado-mazohistik” pornografiye varmıştır.

Oskay pornografide varolan şiddet öğesini temel iki kavramla açıklar: sexist bias ve machismo. Cinsencilik (sexism) ve bundan türeyen cinsiyete dayanan taraf tutmayı ifade eden (sexist bias), kültürel ve toplumsal bir olgudur. Machismo kavramı ise, cinsel güçlülüğü erkeklığe ve ergillliği (virility) erkekçe olabilme gururu'nun kaynağı saymayı ve aynı zamanda bir tür narsizmi ifade etmektedir. Ayrıca machismo, kadın cinsini erkek için bir araç saymayı, kadını kullanmayı, kadına erkeğin istediği gibi davranabilmesini ve cinsel birleşmede erkeğin doyum sağlamak için kadına şiddet kullanabilmesi anlayışını ifade eder. Yani diyebiliriz ki, “machismo” bugün “maçoluk” diye bildiğimiz kavramın ta kendisidir (10).

Oskay, bu nedenlerden ötürü pornografik sunumlarda yer alan erotizmin “eros” tan uzaklaşmış, cinsel birleşmeye yönelmeyen, kırbaçlama, zincire vurup işkence yapma gibi şiddet uygulamasına dayanan bir durum olmasının, günümüzde pornografinin erotik yanının zayıflamış olduğunun bir işareti olduğunu söylemektedir (11).

Böylece günümüz pornografisindeki şiddet uygulamasıyla, pornografide yer alan aşk ve cinsellik giderek, eros'tan yoksun olan hasta bir cinselliğe (eros karşıtı bir cinselliğe) dönüşmüştür. Bu da bize, insanın en doğal yanı olarak bildiğimiz “aşk ve cinsellik” in bile giderek daha yoğun bir şekilde “kültürel bir yan” haline geldiğini, yani giderek yok olduğunu göstermektedir.

Şiddetin, hem düz hem de pornografik olarak evlerimize, kitapçılara, büfelere, bayilere, video kaset satan yerlere kadar girmiş olması kişisel bir bozukluk sorunu olduğu kadar, aynı zamanda toplumsal bir sorundur.

Pornografi ve bunun yaydığı şiddet sunumunun yaygınlaşmasıyla, günümüzdeki toplumsal yaşam koşullarının çok sıkı bir ilişkisi vardır. Şöyle ki, günümüzde insan toplumsal yaşamda giderek daha pasif duruma

10 Ü. Oskay (1982). **Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri**. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, s.364.

11 A.g.k., s.382.

düŖerken, bu “fantazy” dünyasının içinde yer alan Ŗiddet öğesine ayrılan yer de artmaktadır. Eskiden, kitle iletiŖim araçları ile sunulan en ufak Ŗiddet öğesine bile karŖı çıkan toplum, bugün çizgi filmlerde bile en yoğun Ŗekilde sunulan Ŗiddeti normal karŖılar olmuŖtur.

Pornografide sunulan Ŗiddet bütün Ŗiddet gösterimlerinin içindeki en yoğun ve en etkin gösterim biçimidir. Çünkü, pornografide cinselliğin yerini Ŗiddet almıŖtır ve satılan (veya tüketilen) Ŗey ortadaki yaŖama üslubudur. Yani gerçek, toplum yaŖamının deęiŖik yöntemlerle hafifletilmesi ve hissedilmez kılınmasıdır.

Oskay’a göre pornografi sunumları, radyo-gazete ve televizyonda verilen haberlerden çok daha etkili bir Ŗekilde, toplumsal sistemden ve onun gündelik hayatın iŖleyiŖi içindeki yeniden üretiminden yana bir iletiŖim türü oluŖturur (12).

KADININ PORNOGRAFİDEN ALDIğI HAZ

Mulvey geleneksel anlatı filmlerince sunulan haz ve hoŖnutsuzluęu incelerken, geleneksel filmlere ve onların sağladığı hazza karŖı çıkmadan önce kurgu, mekan, anlatı gibi sinemasal kodların ve onların dıŖ yapılarla olan iliŖkilerinin kırılmıŖ olması gerektiğini belirtir.

Mulvey’e göre sinemada üç farklı bakıŖ açısı vardır:

1. Filme yatkın olayları kaydeden kameranın bakıŖı.
2. BitmiŖ filmi izleyen izleyicinin bakıŖı.
3. Perdedeki yanılısamada ortaya çıkan karakterlerin birbirlerine bakıŖı.

Anlatısal filmin uzlaŖımları, ilk iki bakıŖı yalanlar ve onları üçüncüye bağımlı kılar. Bunun amacı, daima araya giren kameranın varlığını tasviye etmek ve izleyicide meydana gelen uzaklaŖtırıcı farkında olmayı önlemektir(13).

12 **A.g.k.**, s.398.

13 L. Mulvey (1993, Ocak-Ŗubat) “Görsel Haz ve Anlatı Sineması”. **25. Kare.** 3, s.20.

Mulvey, izleyicinin narsist bir gözetleme (scopophilic) dürtüsüne sahip olduğunu söyler. İzleyici perdede gördüğü figürlerle kendisini özdeşleştirir ve bunları dışarıda varolan “kendisi” imiş gibi algılar. Burada da karşımıza iki kavram çıkar: Röntgencilik ve Fetişizm.

Mulvey'in tanımladığı fetişizm, kadınların penise olan ihtiyaçlarını reddeder ve bu yüzden kadının genital organları ile penisi bir fetiş nesnesi olarak göstermekten kaçınır. Fetiş sunum izleyici ve sunulan nesne arasındaki mesafeyi kaldırmaya çalışırken, röntgencilik ise bu mesafeyi korumak için uğraşır. Böylece izleyiciyi sunulana karşı güvenli bir ortamda tutmuş olur. Bu da, sinemada kurgunun, mizansenin ve anlatının gelişmesini sağlar. Fetişizm ise, sürekli olarak bu farkı ve mesafeyi azaltmak için uğraşır.

Mulvey'e göre fetişizm röntgencilikle çelişmektedir. Çünkü, fetişizm hadım etmeyi ve cinsel ayrımcılığı kabul etmez. Oysa ki, röntgencilik cinsel açıdan farklı olmayı onaylayarak, kadını cinsel bir bakış nesnesi olarak görür ve böylece onu cezalandırır (14).

Kamera kendi bakış açısıyla izleyicinin bakışını asıl gücünden mahrum bırakır. Böylece dişi imgenin fetişistik sunumu yanılısamanın büyüsünü bozmakla tehdit eder ve perdedeki erotik imge doğrudan izleyiciye ulaşır.

Burada ise fetişleştirme olgusu devreye girer ve izleyicinin bakışını dondurur. İzleyiciyi sabitleştirerek onun, karşısındaki imgeden uzaklaşmasını önler. Şimdi de pornografinin temel yapı taşlarından birisini oluşturan Fetişizm olgusunu ve pornografi ile olan ilişkisini, Freud'un bu konuda yazmış olduğu o ünlü makalesiyle birlikte inceleyelim.

FETİŞİZM VE PORNOGRAFİ

Freud, kadınların penis yokluğu çektiklerini ve bu yüzden bu arzularını vücutlarının bir parçasıyla, bir nesneyle ya da diğer duyularıyla gidermeye çalıştıklarını ve böylece de kadınların kendi penislerine sahip olma duygusunu yaşadıklarını söyler (15).

14 A.g.k., s.22.

15 S. Freud (1997). **Cinsellik Üzerine**. Ankara: Öteki Yayınları, s. 337.

Fetişizmde, fetiş nesne veya onun görüntüsü cinsel bir tahrik sağlar. Freud bu duruma sadece erkeklerde rastladığını belirtir. Fetişizm bir algılama yapısı olarak kadınlarda da bulunabilir. Fakat, Freud'un fetişizm kuramının temelini penisin yokluğu veya varlığı oluşturur.

Penisten yoksun olma, kadınlar için bir dayanak olan Fallus (Phallus) kavramını oluşturur. Freud bu kavramı 50 yıl önce ortaya atmıştır. Kadın, penisi andıran ince ve uzun herşeyi onun yerine koyar ve bu fallus arzusu kadındaki fetişizm duygusunu kuvvetlendirir. Buradaki düşünce şöyle özetlenebilir: "Evet, kadının fallusu yoktur. Ancak, kadın için fetiş nesne olan herşey bir fallustur."

Burada Shine on the Nose örneğinden söz etmek yerinde olur. Freud'un bir hastası olan genç bir adam, onu cinsel açıdan uyaran yegane şeyin partnerinin "burundaki parıltı"(shine on the nose) olduğunu söyler. Genç adam "burundaki parıltıyı" fetişistik bir önkoşul derecesine çıkarmıştır. Bu olayın şaşırtıcı açıklaması ise şöyledir: Hasta bir İngiliz evinde doğup büyümüş, daha sonra da Almanya'ya gelmiş ve burada ana dilini neredeyse tamamen unutmuştur. İlk çocukluk yıllarına kadar uzanan fetişin Almanca değil de, İngilizce anlaşılması gerekmektedir. "Burundaki parıltı" İngilizce'de shine on the nose, Almanca'da glanz auf der nose, gerçekte ise glance at the nose yani "burna bakış" anlamına gelmektedir. Dolayısıyla fetiş olan "burundaki parıltı" değil, "burun" un ta kendisidir ve hasta, o burnu başkalarının algılamadığı bir parlaklıkla donatmıştır (16).

Freud fetişin, ilk çocuklukta son derece önemli olan ama sonra kaybedilen özel bir penisin yerine konulması olduğunu söyler. Yani fetiş, oğlan çocuğun kadında (annesinde) olduğuna inandığı ve vazgeçmek istemediği penisin yerine konmasıdır.

Dolayısıyla, oğlan çocuk kadında (annesinde) penisin olmadığını algılar, fakat bu gerçeği kabul etmez. Çünkü bir kadın iğdiş edilmişse kendi penisi de tehlike altında demektir.

Çocuğun, annesini gözledikten sonra kadının penisi olduğu inancını aynen koruduğu doğru değildir. Çocuk bu inancı hem korumuş hem de terketmiştir. Evet, onun kafasında kadının herşeye rağmen bir penisi vardır, ama bu penis artık eskisi gibi değildir. Yerini başka birşey

almıştır, sanki yerine başka birşey konmuş ve daha önce penise yönelen ilgiyi miras almıştır (17).

Gerçekte fetişizm illaki bakma'yı gerektirmez; koklanan, duyulan veya hissedilen herhangi bir şey de fetiş nesne olabilir. Vücudun bazı kısımları, duyumlar ve nesnelere genellikle fetiş nesne olarak tanımlanırlar. Çünkü tüm kültür, onları cinselleştirmiştir.

Fetişizme, benzer bir yaklaşım da Christian Metz'den gelmiştir. Metz, fetişizme sinematik aygıt, yani kamera ile olan ilişkisi açısından yaklaşmıştır.

Metz sinemada bazı yönetmenlerin, kameramanların ve izleyicilerin "teknik bir fetişizm" sergilediğini belirtir. Bu anlamda kamerayı bir prop, yani bir araç olarak tanımlar. Çünkü bu araç, şey'lerin yokluğunu reddeder ve bunu kanıtlamak için de şey'leri yaratır. Örneğin bu araç, penisin yokluğunu kabul etmeyerek onu, arzulanan ve sevilen bir nesne olarak tekrar yaratır (18).

Metz'e göre, sinemada teknik malzeme ne anlama geliyorsa, fetişizmde arzulanan vücut da o anlama gelir. Fetiş, sinemada teknik performansdır. Sinema fetişisti tekniğin gücü ve kapasitesi ile kendinden geçer, büyülenir. Filmi izlerken her saniye düşünür ve bundan da sinematik bir haz duyar. Fetiş, tüm vücudu arzulanan bir nesne olarak sunar. Bu bağlamda, sinema fetişisti için teknik ve malzeme de "sinema aşkı" nı sunmanın özel bir yoludur.

Sinemada fetişizm, iyi ve güzel olan nesne ile ilişkilidir. Fetişin görevi o nesnenin iyiliğini yeniden kurmaktır. Sinemada fetiş fiziksel bir durumdadır, yani fetiş her zaman bir materyaldir.

Metz'e göre, eğer çocuk hala annesinin bir penisi olduğunu zannediyorsa o zaman fetişe ihtiyacı yoktur. Ama, çocuk artık annesinin bir penisi olmadığını çok iyi biliyorsa o zaman bir fetişe ihtiyacı vardır. Başka bir deyişle fetiş sadece bir ret, bir inkar değerine değil, aynı zamanda bir bilgi değerine de sahiptir (19).

17 A.g.k., s.339.

18 C. Metz, (1975, Summer). "The Imaginary Signifier". *Screen*. 16, 2.

19 A.g.k., s.73.

Laura Mulvey'in bahsettiği fetiş formların sunumu, bize bugünkü pornografiyi hatırlatır. Çünkü fetişizmin bazı yapıları günümüz pornografisinde de yer almaktadır.

Pornografik filmlerde ve fotoğraflarda kadının cinsel organına ait benzetmeler ve sunumların yanında, bir de lezbiyen davranışlar yer alır. Bunlardan en çok rastlanılanı "kadınların yaptığı mastürbasyon" dur. Feministler, bu mastürbasyonun sunuluşunu pornografiyi kuvvetlendirdiği için eleştirirler. Fakat konu "lezbiyenlik" olunca hiçbirşey söylemezler, çekimser kalırlar. Oysa ki, bu tarz pornografik sahnelere halka açık sinemalarda ve her yerde satılan pornografik magazinlerde çok kolay rastlanılmaktadır.

Bu sunumlarda yer alan fetiş nesnelere, bir fallus halini almış kadının temiz ve sade vücudu değildir artık. Onlar kadının cinsel zevkidir. Yine de, kadın cinsel zevk sırasında bir fallusa sahiptir. Fakat kadın orgazm sırasında fallusu olmadığını inkar eder. Kadınları sunuluşu pornografik olarak tanımlandığı için, toplumda bu tür konulardan söz edilemez.

Orgazm sırasında kadın artık bir fallus değildir, o artık fallusa sahiptir. Pornografi sektöründe üretilen filmler izleyici üzerinde bir etki sağlamak için, sürekli olarak kadınların cinsel haz duyduğu sahneleri tekrarlarlar. Erkeklerin cinsel haz duyduğu sahneler ise ilgi çekmez, çünkü izleyicilerin çoğu erkek olduğu için bu sahneler onlara sıkıcı ve ayrıca yapay gelir. Filmler ve fotoğraflar gibi bütün pornografik sunumlar, kadınların orgazm olduğu sahneler etrafında döner (20).

Kadının duyduğu cinsel haz, bir fetiş olarak cinsellik içeren sunumları sağlamak amacıyla erkek izleyicilere pazarlanmıştır. Bu nedenle kadının aldığı cinsel haz, bu hayalet uzantı yani "olmayan penisin varlığı" yüzünden günümüzdeki pornografik sunumlar içinde en etkili fetiş haline gelmiştir.

Toplumda, kadınların aldığı cinsel hazzın erkeklere bağlı olduğuna dair bir önyargı vardır. Bu da, kadının aldığı cinsel hazzın sorgulanmasını sağlar: Kadın kendi fallusunu orgazmda bulur ve o orgazm kadına erkek tarafından verilir. Erkeğin fallusu, kadının cinsel zevk alması için gereken ve daima kabul edilen bir koşuldur.

Pornografik sunumlarda yer alan fallus kadınlara, izleyiciler arasındaki erkekler tarafından temin edilir. Yani bu fallus, kadınların orgazm olmasını sağlayan ve ona erkek tarafından verilen bir armağandır.

Tüm bu anlatılanlardan sonra ortaya "Kadının cinsel hazzı nedir?" gibi bir soru çıkar. Bu sorunun cevabı pornografik sunumlar içinde yer almaz. Bugünkü pornografik filmler bu sorunun cevabının çıplaklığın ve hazzın doğasında yattığına inanır (21).

Pornografik filmlerde dikkat ve ilgi her zaman kadınlara ve onların cinselliğine çekilir. Erkek izleyicinin cinselliği her zaman bir koruma altındadır. Erkeklerin cinsel zevki yeterince incelenmiş varsayılır, bu da erkek izleyicinin güvenliğini sağlar.

Tüm bunlar bize özellikle sinemada, cinselliğin pornografik sunumunda bir kararsızlığın olduğuna işaret eder. Burada önemli olan, sinemanın pornografik cinselliğin sunuluşu ve kadınlar (hatta erkekler) için önerdiği olanakları göstermek için izlediği yoldur.

BİR SONUÇ NİYETİNE

Burada anlatılan genel yaklaşım, pornografiyi çeşitli estetik açılardan oluşan bir sunumlar arenası olarak tanımlamaya çalışmıştır. Bu arenanın sınırları ahlak, cinsellik, sunum ve bunun gibi pornografik sayılabilecek kavramlarla sınırlandırılmıştır. Eğer bu pornografik arenayı, sunumlar üzerindeki estetik bir alan olarak kabul edersek, kanunları da bu alan için sağlanan koşullar olarak nitelendirebiliriz.

Buradaki yaklaşımlar, genel bir kanı tarafından "pornografi" diye nitelenen ve toplum tarafından da kabul görmeyen sunumları temel almıştır. Burada bahsedilen türde sunumların üretilmesi ayrı bir endüstrinin işidir. Her ne kadar fark edilmemiş olsa da, pornografik sunumlarda estetik bir çaba ve bir tat vardır. Eğer bizim pornografiye olan yaklaşımımız "Evet, pornografi diye bir şey var, ama ben onu görmemezlikten gelmeyi tercih ederim." şeklinde olursa, bu estetik tattan yoksun kalmış oluruz.

Malesef pornografi ve sunumları, sanki istenmeyen bir "üvey" evlatmış gibi toplumdan dışlanmıştır. Toplumda, değil pornografik

sunumları görmek, onlar hakkında konuşmak bile yasaklanmıştır. Bu yöntem toplum tarafından kabul görmüş, ama yanlış bir yoldur. Doğru ve aynı zamanda zor olan, pornografiye de diğer türler gibi önyargısız yaklaşabilmek, ondaki estetik hazı tadabilmektir.

Şu asla unutulmamalıdır ki, pornografi bize uzaydan gelmiş yaratıklar tarafından miras bırakılmamıştır. O, insanların en doğal ve en güzel yanlarından biri olan “cinsellik ve sevgi” nin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Biz ne kadar pornografiyi görmemezlikten gelmeyi ve onu yasaklamayı sürdürsek de, çok iyi biliyoruz ki, pornografiyi oluşturan temel öğeyi hiçbir zaman yok sayamayacağız. İnsanlar yaşadıkça varolacak bu öğe, bize Tanrı tarafından bahşedilen ve insanlık için en önemli özellik sayılan “yaşam” ın devam etmesini sağlayan “üreme” dir.

Şu çok iyi bilinmelidir ki; cinselliğin dışavurulması bir toplumda kısıtlanırsa veya yasaklanırsa, o toplumdaki ilişkilerin çarpıklığı ve sevimsizliği yalnızca kapalı kapılar ardında kalmaz, başta sinema olmak üzere tüm sanat dallarına da bulaşır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- ELLIS, J. (1992). “On Pornography”. **The Sexual Subject: A Screen Reader in Sexuality**. London: Routledge.
- EVREN, B. (1997, 9 Haziran). “Bir Bilette İki Porno”. **Radikal Gazetesi**.
- FREUD, S. (1997). **Cinsellik Üzerine**. Ankara: Öteki Yayınları.
- METZ, C. (1975, Summer). “The Imaginary Signifier”. **Screen**. 16, 2.
- MULVEY, L. (1993, Ocak-Şubat) “Görsel Haz ve Anlatı Sineması”. **25. Kare**. 3.
- OSKAY, Ü. (1982). **Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri**. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- ROLOFF, B. & G. SEEBLEN. (1996). **Erotik Sinema**. İstanbul: Alan Yayıncılık.